

Kontaktperson
Åsa Wigfeldt
Miljö och Teknik
Telefon: 08-508 262 83
asa.wigfeldt@mk.stockholm.se

Till
Marknämnden 2006-03-30

Stockholms miljöprogram 2007-2010. Remiss från Stadsledningskontoret.

Förslag till beslut

1. Marknämnden beslutar att som svar på remissen överlämna och åberopa detta tjänsteutlåtande.

Göran Långsved

Eva Olsson

Sammanfattning

På Kommunstyrelsens uppdrag skickade Stadsledningskontoret den 2 februari 2006 sitt förslag till nytt miljöprogram (bilaga 1) på remiss till samtliga nämnder och styrelser. Remissvaren ska lämnas senast den 7 april.

Det remitterade förslaget till nytt miljöprogram 2007-2010 är indelat i sex målområden och 36 delmål. 16 av 36 delmål är av karaktären ”verka för”, d v s utgör mål där staden inte har rådighet. Måluppfyllelsen mäts med totalt 80 nyckeltal.

Markkontoret anser inte att det remitterade förslaget känns färdigt. Det saknar helt inledande avsnitt som tydligt klargör miljöprogrammets status och roll som styrdokument och hur det ska användas i verksamhetsstyrningen och uppföljningen inom ramen för stadens integrerade ledningssystem (ILS). Det måste klargöras på vilket sätt det nya miljöprogrammet ska inarbetas i kommande budgetar och i ILS, då detta är stadens forum för generella avvägningar och prioriteringar mellan olika mål.

Det måste också klargöras hur målkonflikter med andra program och verksamheter ska hanteras. Det bör även göras tydligt vilka målområden som utgör de viktigaste miljöaspekterna.

Programmet måste kostnadsberäknas. Med ett pris på programmets olika mål ges en indikation på om det kan uppfyllas med rådande budgetförutsättningar.

Markkontoret påverkas i olika hög grad av de sex målområdena. Målområde 4 ”Hållbar användning av mark och vatten” påverkar i mycket hög grad kontorets verksamhet medan vi inte alls på samma sätt är direkt berörda av andra mål.

Markkontoret utför i samarbete med stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen ett uppdrag avseende metoder för grönmarkskompensation. Kontoret vill inte föregripa detta arbete genom att lämna synpunkter på de delar i miljöprogrammet som avser denna fråga utan återkommer med en redovisning till nämnden så snart uppdraget är slutfört.

Markkontoret bör inte vara ansvarigt för sammanställning av nyckeltal som avser skötsel och drift av parker och naturområden. Ansvaret bör istället ligga på en stadsdelsförvaltning eller på stadsledningskontoret.

Remissen

På Kommunstyrelsens uppdrag skickade Stadsledningskontoret den 2 februari 2006 sitt förslag till nytt miljöprogram (bilaga 1) på remiss till samtliga nämnder och styrelser. Remissvaren ska lämnas senast den 7 april. Senast den 2 maj ska Stadsledningskontoret sedan lämna sitt slutgiltiga förslag, inklusive remissammanställningen, till beredning inför beslut i Kommunstyrelse och Kommunfullmäktige. I remissen önskas nämndernas och styrelsernas reaktioner speciellt på delmålens genomförbarhet samt på nyckeltalens uppföljningsbarhet och ansvarsfördelning.

Bakgrund

Gällande miljöprogram antogs av Kommunfullmäktige i Stockholms stad den 17 februari 2003. Programmet gäller t o m 2006. Dåvarande gatu- och fastighetskontoret var mycket kritiskt till såväl program som process. Programmet togs inte fram i samverkan och förankringen var bristfällig. Det var dessutom en långdragen process med många motstridiga viljor.

Kommunfullmäktige uppdrog den 22 november 2004 åt Miljö- och hälsoskyddsnämnden att ta fram ett förslag till nytt miljöprogram inför 2007. Den 24 januari 2005 beslöt Kommunfullmäktige dessutom att Kommunstyrelsen ska samordna miljöprogrammet. I uppdraget ingår att lämna förslag på ett verksamhetsintegrerat miljöprogram som fokuserar på stadens (nämndernas och styrelsernas) egen rådgivning.

Stadsledningskontoret har från och med mars 2005 samordnat en förankringsprocess i bred samverkan med stadens förvaltningar och bolag. Samtliga förvaltningar och bolag har beretts tillfälle att medverka i processen. Markkontoret, Miljöförvaltningen, Renhållningsförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Stockholm Vatten AB, Svenska Bostäder, Trafikkontoret och Östermalms stadsdelsförvaltning ingår i en styrgrupp ledd av Stadsledningskontoret. Miljöförvaltningen har svarat för den operativa projektledningen. Arbetet har utgått ifrån redan framtaget faktamaterial.

Förslag till nytt miljöprogram

Det remitterade förslaget till nytt miljöprogram 2007-2010 (bilaga 1) är indelat i sex målområden och 36 delmål. 16 av 36 delmål är av karaktären ”verka för”, d v s utgör mål där staden inte har rådighet. Måluppfyllelsen mäts med totalt 80 nyckeltal.

Markkontorets synpunkter

Ett av kommunfullmäktiges övergripande inriktningsmål är att göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad och en av fullmäktiges prioriterade inriktningar är att miljöprogrammets sex mål ska vara vägledande vid alla beslut i nämnder och bolagsstyrelser.

Markkontoret lämnar i detta utlåtande vissa övergripande synpunkter på upplägg och utformning av Stadsledningskontorets förslag till nytt miljöprogram. Vi går också igenom de mål som berör kontoret. Vi kommer även att lämna underhandssynpunkter på formuleringar och detaljer direkt till Stadsledningskontoret.

Processen

Markkontoret ser positivt på att Stadsledningskontoret fått ansvaret för att samordna arbetet med det nya miljöprogrammet och den strategiska inriktningen på miljöfrågorna i staden. Kontoret, som deltagit i styrgruppen för miljöprogrammet, är mycket positivt till ansatsen att arbeta fram miljöprogrammet i bred samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag.

Projektet hade en fastställd tidplan enligt vilken programmet skulle processas innan det skickades ut på remiss till nämnder och styrelser. Olyckligtvis snabbades processen på för att möjliggöra start för den politiska beslutsprocessen redan före sommaren. Detta fick till följd att det inte fanns tid att göra ett mer genomarbetat och avstämt remissförslag och att remisstiden är kort.

Miljöprogrammets roll

I styrgruppen fanns ambitionen att miljöprogrammet ska få en tydlig roll som övergripande styrdokument inom miljöområdet för stadens bolag och förvaltningar. Under detta ska handlingsprogram av olika slag inordnas (Handlingsprogram mot växthusgaser, Strategi för Stockholms vattenarbete, Miljöanpassat byggande m m). Inriktningen har varit bl a att det ska vara tydligt hur programmet förhåller sig till andra relevanta dokument och hur miljöprogrammet ska användas i verksamhetsstyrningen och uppföljningen inom ramen för stadens integrerade ledningssystem (ILS). Hälsoperspektivet ska betonas och ställda mål ska i förekommande fall vara högre än gällande lagkrav.

Programmet bör i första hand uttrycka vad som ska uppnås, inte hur, och målen ska fokusera på områden som stadens nämnder och bolag har rådighet över och kan påverka.

Markkontoret anser inte att det remitterade förslaget känns färdigt, vilket beror på att processen snabbades på. Det saknar helt inledande avsnitt som tydligt klargör miljöprogrammets status och roll som styrdokument och hur det ska användas i verksamhetsstyrningen och uppföljningen inom ramen för stadens integrerade ledningssystem (ILS). I det fortsatta arbetet måste det göras tydligt på vilket sätt det nya miljöprogrammet ska inarbetas i kommande budgetar och i ILS, då detta är stadens forum för generella avvägningar och prioriteringar mellan olika mål avseende t ex näringslivssatsningar, bostadsbyggande, miljö och ekonomi.

Riktlinjer för inledande textavsnitt i miljöprogrammet kommer att behandlas av styrgruppen. Markkontoret anser att de bör utformas i enlighet med de övergripande synpunkter markkontoret framför i detta tjänsteutlåtande

Prioriteringar och hantering av målkonflikter

Det är viktigt att programmets status klargörs på ett tydligt sätt i förhållande till andra styrdokument. Det är av avgörande betydelse för genomförandet hur miljöprogrammet och dess sex mål med 36 delmål ska behandlas och prioriteras i förhållande till stadens i andra sammanhang fastlagda mål både inom miljöområdet och avseende andra väsentliga aspekter. Staden har många olika sektorsprogram inom miljö, byggande och ekonomi som måste samverka.

För att vi ska få ett fungerande och i alla avseenden uthålligt samhälle kan inte bara miljökrav tillgodoses. Mål och delmål i ett övergripande miljöprogram måste utformas så att de, samtidigt som de innebär en drivkraft för fortsatta insatser mot de faktorer som påverkar miljö och människors hälsa negativt, inte ger orimliga lokala restriktioner för kommande bostadsbebyggelse och möjligheter att utföra person- och godstransporter i storstaden.

Att planera för hållbar utveckling handlar om att utgå från de viktiga frågorna, att göra tydliga strategiska val där också andra aspekter ingår och beskriva konsekvenser av valen. När vi planerar för en hållbar utveckling med ett helhetsperspektiv, kommer målkonflikter att bli tydliga och det måste också klargöras hur målkonflikter med andra program och verksamheter ska hanteras.

Det bör också göras tydligt vilka målområden som utgör de viktigaste miljöaspekterna. Detta speciellt eftersom de ekonomiska konsekvenserna av att vidta åtgärder för att uppnå delmålen inte är beskrivna. I nuläget framstår samtliga mål som lika viktiga oberoende av miljöeffekter, andra effekter och kostnader.

Ekonomi

En bärande tanke i det inledande programarbetet var att nämnderna ska ha full rådighet över målen. Även i de fall förvaltningarna bara ska ”verka för” programmets målsättningar kan både ekonomiska och personella resurser komma att krävas. Ambitionen är att programmet ska finnas med i det integrerade ledningssystemet (ILS) och därmed handlar det om budgetfrågor. Kontoret finner det angeläget för programmets genomförande att det i ett så tidigt skede som möjligt kostnadsberäknas. Med ett pris på programmets olika mål ges en indikation på om de kan uppfyllas med rådande budgetförutsättningar.

Mål, delmål och nyckeltal

Programmet är indelat i sex mål, 36 delmål och följs upp med 80 nyckeltal:

1. Miljöeffektiva transporter	6 delmål	14 nyckeltal
2. Giftfria varor och byggnader	6 delmål	22 nyckeltal
3. Hållbar energianvändning	7 delmål	11 nyckeltal
4. Hållbar användning av mark och vatten	5 delmål	9 nyckeltal
5. Miljöeffektiv avfallshantering	5 delmål	11 nyckeltal
6. Sund inomhusmiljö	7 delmål	13 nyckeltal

Ambitionen har varit att minska antalet miljömål i förhållande till tidigare miljöprogram för att få ett mer hanterbart och överskådligt program. Nu beskrivs 6 övergripande miljömål, 36 delmål och 80 nyckeltal. Det är en förbättring jämfört med tidigare, men fortfarande känns mål- och nyckeltalskatalogen väl omfattande. Målområde 2 har 22 nyckeltal, betydligt fler än de övriga. Det bör diskuteras om detta ger en signal om var tyngdpunkten i programmet ligger eller om antalet nyckeltal bör ses över.

Miljöprogrammet ska i första hand uttrycka *vad* som ska uppnås, *inte hur*. Åtgärder, sätt att nå de uppställda målen, måste varje berörd nämnd själv besluta om. Det är

därför viktigt att val och formulering av delmål och nyckeltal inte har åtgärdskaraktär. Det är också mycket viktigt att uppställda mål är mätbara och möjliga att följa upp utan att alltför mycket insatser behöver läggas på att ta fram verktyg för uppföljningsarbetet.

Delmålen har olika dignitet och utformning. I vissa fall är delmålen väl detaljerade med karaktär av uppdrag till en viss förvaltning som snarare bör lämnas i budgeten än i ett övergripande miljöprogram (ex vis 2.6) i andra fall övergripande ”verka för-mål” där staden har relativt liten rådighet (2.5).

En annan inriktning för arbetet var att programmet skulle fokusera på mål som staden har rådighet över. 16 av 36 delmål är ”verka för-mål”, mål där staden inte har rådighet men genom olika insatser hoppas kunna påverka medborgarna till ett ändrat beteende. Om programmet ska innehålla den typen av mål anser kontoret att strukturen måste bli tydligare, ”verka för-målen” kan t ex läggas sist under respektive målområde och visa på stadens intention att arbeta med frågan men inte blandas ihop med de mål för vilka staden har rådighet. ”Verka för-målen är i flera fall ganska detaljerade med angivande av exakt målnivå. Det kan också vara svårare både att identifiera och motivera ansvariga förvaltningar och att följa upp den typen av mål.

Förklaringen av de olika delmålen måste i de allra flesta fall vara bättre och tydligare. I det remitterade förslaget utgör förklaringen/preciseringen ofta bara en upprepning av delmålet, en uppräknig av de olika nyckeltalen eller i vissa fall rena åtgärder som ska genomföras. Den bör snarare innehålla en förklaring till varför delmålet finns med i programmet, varför det är viktigt att arbeta med frågan och vilka orsakssamband som finns. Detta motiverar och underlättar valet av åtgärder. Konkreta åtgärdsförslag bör undvikas då detta lätt i senare skede kan tolkas som uppdrag som borde genomföras.

Tolkningen av vissa delmål och nyckeltal är oklar. Kontoret förutsätter att den slutliga utformningen och formuleringen av dessa stäms av med berörda förvaltningar.

Beskrivande parenteser förekommer ofta, speciellt i nyckeltalen (ex vis 3.3.1, 3.5.1 och 3.7.1). Sådan text bör återfinnas i en förklaring till nyckeltalen istället för i rubriken.

Synpunkter på mål, delmål och nyckeltal som berör kontoret

Markkontoret påverkas i olika hög grad av de sex målområdena. Målområde 4 ”Hållbar användning av mark och vatten” påverkar i mycket hög grad kontorets verksamhet medan vi inte alls på samma sätt är direkt berörda av målområde 3 ”Hållbar energianvändning” respektive 6 ”Sund inomhusmiljö”.

Nedan redovisar kontoret synpunkter på mål, delmål och nyckeltal. Synpunkterna är huvudsakligen inriktade på de delar av miljöprogrammet som berör markkontoret och dess verksamhet.

Målområde 1 MILJÖEFFEKTIVA TRANSPORTER

- 1.1 Utsläppen från trafiken ska minska.
 - 1.1.1 Trafikens utsläpp av koloxid från fossila bränslen
 - 1.1.2 Trafikens svaveldioxidutsläpp
 - 1.1.3 Trafikens kvävedioxidutsläpp
 - 1.1.4 Partiklar (PM10-halt)
- 1.2 Stadens förvaltningar och bolag ska miljöeffektivisera sina egna transporter
 - 1.2.1 *Kapacitetsutnyttjandet (fyllnadsgraden) i stadens egna och upphandlade varutransporter (anges i %)*
 - 1.2.2 *Andel förvaltningar och bolag som har ett systematiskt arbete för miljöeffektivare resor och transporter*
- 1.3 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att andelen personer som åker kollektivt, cyklar och går ökar.
 - 1.3.1 Andel Stockholmare som reser kollektivt till och från arbetet
 - 1.3.2 Andel Stockholmare som cyklar eller går till och från arbetet
- 1.4 Fordon i stadens förvaltningar och bolag ska till 80 procent bestå av miljöfordon och dessa ska till 85 procent köras på förnybart drivmedel
 - 1.4.1 Andel miljöfordon totalt i stadens fordonspark.
 - 1.4.2 Andel förnybart drivmedel i stadens egna fordon
- 1.5 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att nybilsförsäljningen av miljöfordon och andelen förnybara bränslen ökar.
 - 1.5.1 Andel miljöbilar i nybilsförsäljningen i Stockholms län
 - 1.5.2 Andel förnybara drivmedel av den totala mängden drivmedel i Stockholms län
- 1.6 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att trafikbuller utomhus minskar.
 - 1.6.1 Årsmedelvärde för bullernivåer vid ett antal mätpunkter i staden
 - 1.6.2 Bullerstörd yta

Kontoret är berört av delmål 1.2, 1.3, 1.5 och 1.6 både vad avser internt arbete som i kontorets verksamhet. Kontoret berörs av och ska redovisas data avseende två nyckeltal (1.2.1 och 1.2.2, kursiverade i listan ovan). Kontoret är inte samordningsansvarigt för något nyckeltal.

En av ansatserna i arbetet var att programmet inte ska innehålla mål som redan är stadgade i lag eller andra styrdokument för att undvika dubbelreglering. I preciseringen till delmål 1.1 finns två skärpningar av krav som ställs i miljökvalitetsnormer. I preciseringen anges att halten av partiklar (PM10) respektive kvävedioxid minst ska uppfylla miljökvalitetsnormen för att målet ska anses vara uppfyllt. Eftersom det kommer att bli svårt att överhuvudtaget uppfylla miljökvalitetsnormen inom programperioden ifrågasätter kontoret om målet är realistiskt.

Nyckeltal 1.6.2 måste definieras närmare. Ska total bullerstörd yta minska eller är det acceptabelt att den lätt bullerstörda ytan ökar medan den yta som är värst bullerstörd minskar?

Målområde 2 GIFTFRIA VAROR OCH BYGGNADER

- 2.1 Utsläppen av miljö- och hälsoskadliga ämnen från varor och byggnader ska minska.
 - 2.1.1 Medelkoncentration av kvicksilver i rötslam
 - 2.1.2 Medelkoncentration av koppar i rötslam per år
 - 2.1.3 Koncentration av kadmium i rötslam per år
 - 2.1.4 Koncentration av triclosan i rötslam per år
 - 2.1.5 DEHP-koncentrationen i rötslam
 - 2.1.6 Koncentration av flamskyddsmedel i rötslam per år
 - 2.1.7 Medelkoncentration av PCB i rötslam per år
 - 2.1.8 Antal åtgärdade byggnader med PCB i fogmassa/totala antalet byggnader där PCB behöver saneras i stadens fastigheter
- 2.2 De varor och tjänster som stadens förvaltningar och bolag köper in ska vara miljöanpassade samt uppfylla kraven för oberoende miljömärkning där sådan finns.
 - 2.2.1 *Andel upphandlingar av datorer, kontorsmöbler, textilier, städkemikalier och städtjänster där krav ställts på att prioriterade miljöskadliga ämnen inte ingår.*
 - 2.2.2 *Andel av stadens bygg- anläggnings-, drift- och underhållsentreprenader där miljökrav har beaktats vid upphandling hos respektive bolag och förvaltning.*
 - 2.2.3 Andel miljömärkta tvätt- och rengöringsmedel som köps in (Bra miljöval, Svanen, EU-blomman)
 - 2.2.4 Andel datorer utan bromerade flamskyddsmedel (Svanen eller TCO-märkta inklusive svanmärkta moderkort som köps in)
 - 2.2.5 *Andel kontorsmöbler utan bromerade flamskyddsmedel och perfluorerade ämnen som köps in*
 - 2.2.6 Andel däck utan HA-oljor som köps in
- 2.3 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att andelen hushåll och företag som köper miljöanpassade varor ökar.
 - 2.3.1 Andelen hushåll och företag som köper miljömärkta varor
 - 2.3.2 Kadmiummängd i försåld mängd konstnärsfärg
 - 2.3.3 Försåld mängd blyränken i Stockholm
- 2.4 Andelen ekologiska livsmedel som stadens förvaltningar och bolag köper in ska vara minst 20 %.
 - 2.4.1 Inköpta ekologiska livsmedel i kronor/totala värdet av inköpta livsmedel
 - 2.4.2 Köp av färdiga måltider där krav ställts på 20% ekologiska livsmedel/totala värdet av färdiga måltider
- 2.5 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att andelen hushåll och företag som köper ekologiska livsmedel ökar.
 - 2.5.1 Andelen ekologiskt producerade livsmedel av den totala försäljningen av livsmedel i Stockholm
 - 2.5.2 Andelen hushåll och företag som uppger att de köper ekologiska livsmedel
- 2.6 Källorna för de ämnen som utgör en fara för hälsa och miljö i staden ska identifieras och åtgärdsförslag presenteras.
 - 2.6.1 Antal genomförda materialflödesanalyser

Kontoret är berört av delmål 2.2 och ska lämna data enligt fyra nyckeltal (2.2.1, 2.2.2 och 2.2.5). Kontoret är inte ansvarigt för sammanställning av något nyckeltal. Kontoret verkar för måluppfyllelse genom att i samband med markanvisning ställa krav på byggherrarna att följa stadens program för miljöanpassat byggande.

Nyckeltal 2.1.8 har karaktären av åtgärd och bör utgå, måluppfyllelsen mäts redan i nyckeltal 2.1.7. Under delmål 2.2 finns nyckeltal som följer upp att upphandlingen ställer krav beträffande ingående ämnen men också nyckeltal som följer upp att ämnena inte finns i inköpta varor. Det torde räcka att uppföljning sker enligt ett av nyckeltalen.

Nyckeltal 2.3.2 innebär en dubbel uppföljning och borde kunna utgå. Måluppfyllelsen av insatserna för att minska användningen av kadmium i konstnärsfärg mäts redan i nyckeltal 2.1.3 "Koncentration av kadmium i rötslam". Försåld mängd blysenken (nyckeltal 2.3.3) visar inte nödvändigtvis att de används i Stockholms vatten samtidigt som de kan köpas på annat håll eller via internet. Om de sänken som blir kvar i vattnet påverkar vattenkvaliteten skulle måluppfyllelsen kunna mätas genom att blyhalten i vattnet mäts.

Målområde 3 HÅLLBAR ENERGIANVÄNDNING

- 3.1 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att utsläppen av växthusgaser från energianvändning minskar med 260 kg per stockholmare
 - 3.1.1 Koldioxidutsläpp (exklusive transporter) per stockholmare
- 3.2 Energianvändning för värme i stadens egna byggnader och anläggningar ska minska med 6 procent. Elanvändningen ska minska med 8 procent för stadens egna bostadsbolag och med 12 procent för övriga förvaltningar och bolag.
 - 3.2.1 Energianvändning för värme och varmvatten (köpt energi, kWh/m² BOA samt kWh/m² LOA) i stadens byggnader
 - 3.2.2 Bostadsbolagens elanvändning (köpt energi, kWh/m²)
 - 3.2.3 Elanvändning (köpt energi) för övriga förvaltningar och bolag fördelat på verksamhetsel och fastighetsel samt elanvändning för ej lokalanknuten energi
- 3.3 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att hushåll och företag effektiviserar sin energianvändning.
 - 3.3.1 Köpt energi per stockholmare och år (exklusive transporter)
- 3.4 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att el för produktion av fjärrvärme ska minska med 10 procent och att andelen ej förnybara bränslen i fjärrvärmeproduktionen minskar till 20 procent.
 - 3.4.1 El för produktion av fjärrvärme (Wh/år)
 - 3.4.2 Ej förnybara bränslen för produktion av fjärrvärme (Wh/år)
- 3.5 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att uppvärmning med såväl el som med ej förnybara bränslen minskar.
 - 3.5.1 Använd mängd (kWh) el för uppvärmning (inklusive värmepumpsdrift)
 - 3.5.2 Använd mängd (kWh) ej förnybara bränslen för uppvärmning
- 3.6 All upphandlad el i stadens egna verksamheter ska uppfylla kraven för miljömärkning.
 - 3.6.1 Andel miljömärkt el (eller motsvarande) som upphandlats under programperioden
- 3.7 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att andelen miljömärkt el i hushåll och företag ökar.
 - 3.7.1 Andel hushåll och företag i Stockholm som valt miljömärkt el (medborgarenkäten kompletterad med företag)

Kontoret är inte direkt berört av något delmål eller nyckeltal. Kontoret verkar för måluppfyllelse genom att i samband med markanvisning ställa krav på byggherrarna att följa stadens program för miljöanpassat byggande.

Målområde 4 HÅLLBAR ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

- 4.1 Särskilt värdefulla mark- och vattenområden ska skyddas så att deras ekologiska funktioner bibehålls.
 - 4.1.1 Yta av stadens mark- och vattenområden som skyddats genom naturreservat eller motsvarande enligt miljöbalken
- 4.2 Exploatering av obebyggda mark- och vattenområden ska kompenseras
 - 4.2.1 *Andel exploateringar där naturvärden gått förlorade och de ekologiska funktionerna inte återskapats*
- 4.3 Park- och naturmarkernas biologiska mångfald ska öka. Skötsel och restaurering ska vara ekologiskt inriktad och särskild hänsyn tas till skyddsvärda arter
 - 4.3.1 *Andel öppna gräs- och våtmarker med bete av den totala gräs- och våtmarksarealen*
 - 4.3.2 *Areal mark per år där restaurering och nyskapande av ängar, betesmarker och andra kulturpräglade biotoper genomförs*
 - 4.3.3 *Areal mark per år där friställnings- och förnygringsåtgärder genomförs avseende ädellövträd*
- 4.4 Den ekologiska statusen i Stockholms sjöar och vattendrag ska bevaras eller förbättras
 - 4.4.1 Andel högratifierad vägyta med dagvattenrening
 - 4.4.2 Volym bräddvatten till Stockholms vattenområden
 - 4.4.3 Genomsnittlig totalfosforhalt i Stockholms sjöar
- 4.5 Stadens invånare ska i sin närmiljö ha tillgång till variationsrika mark- och vattenområden
 - 4.5.1 Andel Stockholmare som regelbundet vistas i park eller naturområden nära bostaden

Alla delmål inom detta målområde har mycket nära koppling till kontorets verksamhet, framför allt delmål 4.2. Marknämnden föreslås vara ansvarig för sammanställning av fyra nyckeltal inom delmål 4.2 och 4.3. Kontoret berörs av och ska redovisas data avseende fyra nyckeltal (4.2.1, 4.3.1, 4.3.2 och 4.3.3)

Kontoret har ett uppdrag i budget 2006 att utveckla metoder för grönmarkskompensation. Kontoret har också ett motsvarande uppdrag från stadsledningskontoret. Arbetet ska leda till att det råder enighet inom staden vad gäller när och hur ianspråktaga grönytor ska kompenseras och är direkt kopplade till delmål 4.2. Arbetet pågår just nu tillsammans med Stadsbyggnadskontoret och Miljöförvaltningen och kommer att avslutas under mars månad. Kontoret vill inte föregripa detta arbete genom att i detta tjänsteutlåtande lämna synpunkter på utformning eller tillämpning av delmål 4.2 eller dess nyckeltal utan återkommer med en redovisning till nämnden så snart uppdraget är slutfört.

Marknämnden föreslås som ansvarig för sammanställningen av samtliga tre nyckeltal enligt delmål 4.3. Den organisationsöversyn och förändring av ansvar som genomfördes under 2005 innebär att huvudansvaret för förvaltning och drift av parker och naturområden ligger på stadsdelsförvaltningarna. Ansvaret för sammanställning av nyckeltalet bör därför ligga på en stadsdelsförvaltning eller på stadsledningskontoret. Programmet föreslår vidare att uppföljning ska ske enligt miljöövervakningssystemet ÖGA. En sådan uppföljning är väl omfattande och kräver mycket stora resurser och kan ifrågasättas i detta sammanhang.

Nyckeltal 4.1.1 ska redovisa den yta av stadens mark som skyddas. Redovisningen saknar mark som skyddas i angränsande kommuner, t ex de delar av Nackareservatet som ligger i Nacka och nyttjas av stockholmare men ligger på andra sidan gränsen.

Delmål 4.5 är vällovligt. Dock anser kontoret att det är svårt att redovisa målfyllelse med ett nyckeltal. Angivet nyckeltal redovisar snarare livsstil än kvalitet på park och natur. Det faktum att vi bygger många bostäder nära naturen kommer att medverka till att fler människor visats där och därmed påverka nyckeltalet.

Målområde 5 MILJÖEFFEKTIV AVFALLSHANTERING

- 5.1 Mängden genererat avfall per stockholmare ska minska. Mängden avfall (exklusive bygg- och rivningsavfall) inom stadens förvaltningar och bolag ska minska med minst 10 viktprocent per anställd
 - 5.1.1 Mängd avfall som stadens verksamheter ger upphov till per anställd
- 5.2 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att hushållens avfallsmängder minskar
 - 5.2.1 Mängd hushållsavfall per stockholmare
- 5.3 Mängden farligt avfall som samlas in ska öka. Stadens förvaltningar och bolag ska verka för insamling av farligt avfall underlättas.
 - 5.3.1 Andel farligt avfall i soppåsen och grovavfallet
 - 5.3.2 Andel hushåll i Stockholm som sorterar ut farligt avfall
- 5.4 Mängden avfall som nyttiggörs ska öka. Avfall som uppkommer inom stadens förvaltningar och bolag ska nyttiggöras genom att: – öka återanvändningen av inventarier och produkter – minst 50 procent av matavfallet sorteras ut till biologisk behandling – sortera ut allt övrigt återvinningsbart avfall
 - 5.4.1 *Antal inventarier och produkter inom stadens förvaltningar och bolag som återanvänds*
 - 5.4.2 Andel matavfall som stadens förvaltningar och bolag sorterar ut för biologisk behandling
 - 5.4.3 *Andel av stadens förvaltningar och bolag som sorterar ut förpackningar/papper/matavfall*
- 5.5 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för en ökad återanvändning och materialåtervinning.
 - 5.5.1 Andel återvinningsbart material i grovavfallet och i soppåsen
 - 5.5.2 Andel hushåll i Stockholm som sorterar ut förpackningar/tidningar/matavfall
 - 5.5.3 Andel hushåll och företag i Stockholm som lämnar avfall för återbruk
 - 5.5.4 Andel fosfor i rötslammet som används på åkermark.

Kontoret är berört av tre delmål 5.1, 5.3 och 5.4. Kontoret ska lämna data enligt två nyckeltal (5.4.1 och 5.4.3). Kontoret är inte ansvarigt för sammanställning av något nyckeltal.

Av delmålsrubriken framgår att mängden avfall ska exkludera bygg- och rivningsavfall. Nyckeltalsförklaringen bör formuleras om i enlighet med detta.

Delmålsrubriken 5.4 har karaktären av åtgärd och bör formuleras om till t ex ”Mängden avfall som nyttiggörs ska öka”. Behöver hanteringen av matavfall mätas i två nyckeltal?

Målområde 6 SUND INOMHUSMILJÖ

- 6.1 Andel personer som besväras av hälsoproblem orsakade av inomhusmiljön i stadens egna byggnader ska minska
 - 6.1.1 Andel skolor där det vidtagits åtgärder för att förbättra inomhusmiljön
 - 6.1.2 Andel personer med hälsorelaterade problem orsakade av inomhusmiljön i stadens egna byggnader
- 6.2 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att andelen personer som besväras av hälsoproblem orsakade av inomhusmiljön ska minska
 - 6.2.1 Andel personer med hälsorelaterade problem orsakade av inomhusmiljön i Stockholm
- 6.3 Antalet fuktskador i stadens egna byggnader ska minska
 - 6.3.1 Antal fuktskadeanmälningar i stadens byggnader
- 6.4 Stadens egna byggnader ska ha väl fungerande ventilationsanläggningar dimensionerade för verksamheten
 - 6.4.1 Andel skolor och förskolor med godkänd OVK och där ventilationen konstaterats vara rätt dimensionerad för verksamheten
 - 6.4.2 Andel bostäder i stadens fastigheter med godkänd OVK och där ventilationen konstaterats vara rätt dimensionerad för verksamheten
 - 6.4.3 Andel övriga lokaler med väl fungerande ventilation
- 6.5 Bullerstörningar inomhus i stadens egna byggnader ska minska
 - 6.5.1 Antal personer som utsätts för bullernivåer inomhus över gällande riktvärden dvs 30dBA ekv och 45dBA max ljudnivå
 - 6.5.2 Andel stockholmare som störs av buller
- 6.6 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att bullerstörningar inomhus minskar
 - 6.6.1 Andel skolor där det vidtagits åtgärder för att förbättra akustiken
 - 6.6.2 Andel personer i stadens egna byggnader som störs av buller inomhus
- 6.7 Stadens förvaltningar och bolag ska verka för att andelen stockholmare som utsätts för starka magnetfält minskar
 - 6.7.1 Antal personer som exponeras för magnetfält över 0,2 μ T (årsmedelvärde) från kraftledningar, transformatorer, ställverk och andra större el-installationer i byggnader
 - 6.7.2 Antal personer som exponeras för magnetfält över 0,4 μ T (årsmedelvärde) från kraftledningar, transformatorer, ställverk och andra större el-installationer i byggnader

Kontoret är inte direkt berört av något delmål eller nyckeltal. Kontoret verkar för måluppfyllelse genom att i samband med markanvisning ställa krav på byggherrarna att följa stadens program för miljöanpassat byggande. Kontoret genomför också tunnelförläggning av ledningar vilket är i enlighet med delmål 6.7.

Kontoret föreslår att målområdet får rubriken ”Sund inomhusmiljö”. Detta begrepp används i andra sammanhang inom staden bl a program för miljöanpassat byggande. Kontoret föreslår också att delmålen formuleras om och får en mindre negativ klang, t ex för delmål 6.1 ”inomhusmiljön i stadens byggnader ska inte ge upphov till hälsoproblem”.

SLUT